

Вища школа, 1989. – 247 с.

3. Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. Українське народне декоративне мистецтво. Навчальний посібник. – Київ «Знання», 2012. – 342 с.

4. Мельничук Ю. Семантика українських вишитих рушників // Народне мистецтво. – 2004. – № 3–4. – С. 60–65.

5. Ковальов О. Методика викладання декоративного мистецтва у початковій школі: Навч. посібник для вузів / О. Ковальов. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1997. – 204 с.

6. Шафранська Г. Народні рушники Чернігівщини // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 1–2. – С. 66–69.

Ковалев А.Е. Исторические традиции этноискусства в произведениях декоративно-прикладного искусства Северщины

В статті аналізуються произведения декоративно-прикладного искусства Северщины, в частности художественной вышивки, техники ее выполнения и стиля.

Ключевые слова: художественная вышивка Северщины, традиции, орнаментальная композиция, символика, художественная композиция.

Kovalyov O.Ye. Historical traditions of ethnoart in works of arts and crafts of Sivershchina

In the article works of arts and crafts of Sivershchina, in particular art embroidery, technology of its performance and style are analyzed

Key words: art embroidery of Sivershchina, tradition, ornamental composition, symbolics, art composition.

04.04.2016 р.

УДК 792.2(477:44)(092)

Є.М. Луняк

**ОЛЬГА ХОХЛОВА: ВСЕСВІТНЬО
ВІДОМА НІЖИНКА МАЛОВІДОМА НА
БАТЬКІВЩИНІ**

Стаття присвячена вивченню життя та діяльності відомої балерини, дружини Пабло Пікассо, Ольги Степанівни Хохлової, насамперед ніжинському періоду її біографії. Уточнено дату її народження та встановлено місце у Ніжині, пов'язані з нею.

Ключові слова: Ольга Хохлова, Ніжин, балет, гастролі, Пабло Пікассо, портрет, творчість.

Нещодавно у зв'язку з проведенням декомунізації 59 вулиць Ніжина отримали нові назви. Одна з них, що носила раніше назву вулиці Сивкова, була перейменована на честь Ольги Хохлової. Хто ж така Ольга Хохлова? Яке відношення вона має до Ніжина? І чому на її честь було названо вулицю саме на Магерках, як традиційно називають цей район міста?

17 (29) червня 1891 р. в родині поручика і начальника лазарету Батуринського резервного піхотного полку, розквартированого саме в Ніжині,

Рис. 1. Ольга Хохлова

Рис. 2. Хохлова на репетиції

Степана Васильовича Хохлова та його законної дружини Лідії Миколаївни (у дівочтві – Вінченко) народилася донька, названа Ольгою. За 12 днів потому дівчинка була охрещена в ніжинській Христо-Воздвиженській церкві священником Олександром Огієвським, про що зроблено відповідний запис у церковній метричній книзі. Таке

Рис. 3. Хохлова і Пікассо. 1918

Рис. 4. Портрет Хохлової пензля Пікассо. 1917

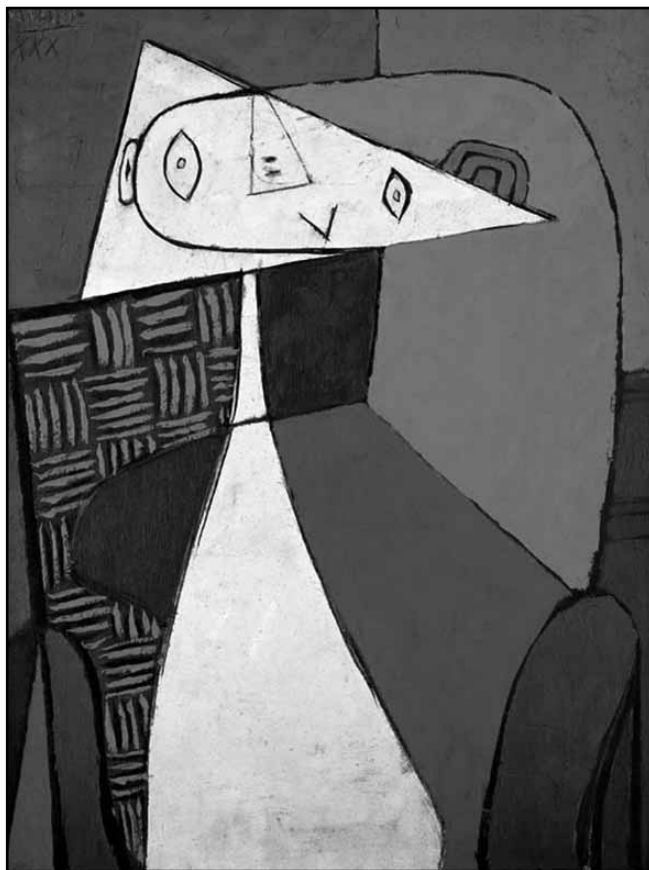

Рис. 5. Портрет Марії-Терези Вальтер пензля Пікассо

пізнє охрещення дитини було характерне тоді тільки для родин з вищих верств, адже за умов тодішньої високої дитячої смертності були побоювання, щоб новонароджена дитинка не померла неохрещеною й тому їх несли до церкви для здійснення цього обряду через день-два після народження, а подекуди навіть і в день народження. Цей метричний запис було виявлено автором статті разом із молодим дослідником Валентином Володимировичем Ребенком у Чернігівському обласному архіві [1].

Кидається в очі, що дата народження 17 червня, вказана у всіх біографічних довідках про Ольгу Хохлову, а також і на її могилі, позначена за старим стилем, про що ніде не відмічається. За новим стилем – це вже 29 червня. Зрозуміло, що сама Ольга добре усвідомлювала справжню дату свого народження. Проте, вочевидь, навіть почавши жити за григоріанським календарем, вона не захотіла міняти звичну для себе дату народження – 17 червня, продовжуючи позначати її в усіх документах, що було досить поширеним явищем серед уродженців Російської імперії при переході зі старого календарного стилю на новий. Однак заради історичної справедливості дата народження Ольги Хохлової потребує уточнення.

Принагідно треба внести корективи і в інформацію про батька Ольги. Часто згадується, що вона народилася в сім'ї полковника російської армії, однак це не відповідає дійсності. На момент

Рис. 6. Портрет Дори Маар пензля Пікассо

народження Степан Васильович Хохлов був у чині поручика, а успішну військову кар'єру зробив та отримав звання полковника набагато пізніше, в 1911 р. [3; 4], коли слава його талановитої доньки вже гриміла театральними підмостками великої імперії.

Оскільки Хохлови були прихожанами Христо-Воздвиженської церкви, можна чітко стверджувати, що до неї неодноразово приходила й маленька Оля. Отже, район сучасного Графського парку та вулиці Воздвиженської були місцем, де часто тупотіли ніжки маленької дівчинки, яка згодом перетворилася на знамениту балерину. Цим пояснюється ініціатива перейменування на честь Ольги Хохлової вулиці Сивкова, розташованої саме в тому районі.

Родина Хохлових була досить великою. У Ольги було троє братів і сестра. Своє раннє дитинство вона провела в Ніжині. Але оскільки батько був військовий, його через кілька років з Ніжина перевели до Петербурга, де він продовжував служити. У цьому місті, що було столицею Російської імперії, Ольга поступила до пансіону, де навчання відбувалося французькою мовою, яка швидко стала для неї звичною.

Але було в її житті велике захоплення – балет.

Вона настільки закохалася в нього, що спочатку почала брати участь у аматорських виставах, а потім і займатися професійно. З 1912 р. вона – балерина зіркової трупи Сергія Дягілева, яка весь час гастролювала у Європі. В цей час на батьківщині Ольги відбулися карколомні події: спочатку світова

Рис. 7. Портрет Жаклін Рок пензля Пікассо

війна, а потім революція, тому шлях додому їй був закритий. Вона назавжди залишається у Франції.

Саме в цей час в її житті відбувається знайомство з людиною, яке визначило всю її подальшу долю. Художником-оформлювачем у Дягілева працював молодий і геніальний митець Пабло Пікассо. Саме тоді, в травні 1917 р., він побачив красуню-балерину, і між ними зародилися романтичні стосунки. Треба зазначити, що гарячий іспанець звик до швидких перемог над жінками. Ольга ж була першою жінкою, яка дала йому «відкоша». До нього дівчина ставилася з повагою, але в той же час їхні абсолютно платонічні стосунки продовжувалися цілий рік. Пікассо просто шаленів, він не знав, що робити. І тоді Дягілев йому сказав: «Знаєш, Ольга дівчина з офіцерської родини, дворянка, або на ній одружуйся, або шукай собі іншу». І Пабло зрозумів, що треба змінювати свій підхід до цієї жінки. Він робить Ользі шлюбну пропозицію. У липні 1918 р. Хохлова та Пікассо одружилися, при чому обвінчалися вони в російській православній церкві Олександра Невського у Парижі. За умовами шлюбного контракту все майно, нажите у шлюбі, вважалось спільною власністю подружжя [2]. Варто зауважити, що до одруження Пабло Пікассо не був всебітно відомим художником і не мав значних статків.

Жінка вплинула на зовнішність та поведінку Пікассо. До шлюбу художник не приділяв уваги своєму вигляду, а після одруження він почав солідно

Рис. 8. Надгробок Ольги Хохлової

одягатися та пристойно вів себе в товаристві. Згадуючи потім той період, Пабло стверджував: «То був не я!» Проте на той момент почуття до Ольги Хохлової брали гору. Пікассо, будучи захопленим своєю дружиною, пише здебільшого тільки її портрети.

В 1921 р. в подружжя народжується син Пауло.

Кількароків художник насолоджувався сімейним життям. Він відкрив для себе радість батьківства. То був єдиний час в його житті, коли він жив як порядний сім'янин. Саме цей період, коли вони з Ольгою жили разом, приносить в родину статок. Ольга завжди наполягала на тому, щоб у них було регулярне харчування, гарне облаштування житла, автомобіль, якісні меблі.

Але настав момент, коли Пікассо внутрішньо почав протестувати проти цього, оскільки був бунтарем за натурою і не хотів жити так, як диктувала йому дружина. Ольга постійно повчала чоловіка, як потрібно жити, виглядати, поводити себе, харчуватись тощо. Жінка також просила його писати реалістичні портрети. Писати так, щоб можна було побачити саму людину, її індивідуальність, а не лише бачення самого художника. Деякий час Пабло погоджувався з дружиною, малюючи такі картини. Портретів Ольги Хохлової налічується кілька десятків, вони зовсім не характерні для стилю Пікассо. Саме тому вони високо цінуються [5].

За кілька років подружнього життя між ними почало виникати все більше конфліктів. Чоловік повернувся до звичного для себе стилю життя: почав знову одягатися як хотів, експериментувати з портретами, знову виникли коханки. Деякий час Ольга це терпіла, поки не з'явилась на порозі її будинку молода дівчина з немовлям, багаторічна пасія Пікассо Марія-Тереза Вальтер, зухвало сказавши, щоб Ольга подивилась на ще одне творіння її чоловіка.

Це була остання крапля, після якої стосунки Пабло Пікассо і Ольги Хохлової остаточно розірвалися після 17 років спільного життя. Жінка відразу подала на розлучення, але проти цього виступив сам Пікассо, не бажаючи втрачати половину майна, тому юридично їх шлюб продовжувався ще 20 років.

Розрив з Пікассо призвів до серйозного нервового розладу жінки та фізичних недуг. Останні роки життя Ольга Хохлова прожила в місті Канни, де і померла 11 лютого 1955 року. Вона була похована на місцевому кладовищі Гран-Жас за православним звичаєм, а на її надгробку, поряд з написом «Ольга Руїз Пікассо, уроджена Хохлова (17 червня 1891 – 11 лютого 1955)» було викарбувано зображення православного хреста. Згодом на цьому ж кладовищі буде поховано її сина Пауло та онука Пабліто.

Після смерті Ольги Пабло Пікассо вдруге одружився, але в шлюбі прожив недовго [2]. Він здобув всесвітню славу, але чи мав він сімейне щастя за межами стосунків з Ольгою?

Що б не говорили про Ольгу, вона, безумовно, була неординарною, яскравою й талановитою особистістю, ім'я якої назавжди залишиться в анналах світової культури.

Цьогоріч припадає 125-річний ювілей Ольги Хохлової. Поза всяким сумнівом нїжинській громаді варто подумати про гідне вшанування своєї видатної землячки.

Посилання

1. Державний архів Чернігівської області, ф. 679, оп. 10, спр. 765. Метрическая книга данная из Черниговской Духовной консистории в Кресто-Воздвиженскую церковь, г. Нежина. – Арк. 211зв.–212.
2. Шатохина Елена. Пикассо и Хохлова. – М.: Вагриус, 2008. – 256 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.picasso-pablo.ru/library/picasso-i-hohlova.html> (дата звернення 14.02.2016 р.)
3. Историческая справка по 175-му пехотному Батуриному полку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.antologifo.narod.ru/pages/list2/histore/ist175P.htm> (дата звернення 14.02.2016 р.)
4. Хохлов Степан Васильевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grwar.ru/persons/persons.html?id=7659> (дата звернення 14.02.2016 р.)
5. Ольга Хохлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pablo-ruiz-picasso.ru/theme-olga.php> (дата звернення 14.02.2016 р.)

Луняк Е.Н. Ольга Хохлова: всемирно известная нежинка малоизвестная на родине

Статья посвящена изучению жизни и деятельности известной балерины, жены Пабло Пикассо, Ольги Степановны Хохловой, прежде всего нежинскому периоду её биографии. Уточнена дата её рождения и установлены места в Нежине, связанные с нею.

Ключевые слова: Ольга Хохлова, Нежин, балет, гастроли, Пабло Пикассо, портрет, творчество.

Luniak Ye.M. Olha Khokhlova: world-known nizhynian little-known at home

Article is devoted to the study of Olha Stepanivna Khokhlova's life and creative work, known ballerina, wife of Pablo Picasso, first of all nizhynian period of her biography. Her date of birth is corrected and the places connected with Khokhlova in Nizhyn are fixed.

Key words: Olha Khokhlova, Nizhyn, ballet, tour, Pablo Picasso, portrait, creativity.

10.03.2016 р.